

Meninger

Intern strid

Sametingspresidenten snakker ikke på vegne av et samlet folk, skriver Anki Gerhardsen. Her holder Silje Karine Muotka appell på Eidsvoll's plass i protest mot vindturbinene på Fosen. Foto: Terje Bendiksby, NTB

Medierevisjonen
Anki Gerhardsen
Journalist og kritiker

Hvem kan snakke på samenes vegne?

For et par uker siden skjedde det noe oppsiktsvekkende. Fredrik Solvang og NRK-programmet Debatten inviterte til diskusjon om Fosen-saken, vindmøller og samiske interesser. I studio sto selvsagt sametingspresident Silje Karine Muotka og en rein-eier fra Fosen. Men på den andre siden, som motstemmer og representanter for uenigheten, sto to andre samer.

En av dem var Toril Bakken Kåven fra partiet Nordkalottfolket. Koftekledd, stolt over sin samiske identitet, men med helt andre perspektiver på industriutvikling, energitiltak og rettighetsspørsmål enn sametingspresidenten. Ja, i løpet av debatten ble det også helt klart at selve symbolet for samisk levesett og kultur, nemlig reindriften, er gjenstand for kraftig intern strid.

Fredrik Solvang og redaksjonen har fanget opp noe som har gått størstedelen av allmennpressen hus forbi.

«Det brygger opp til skarpere konflikter mellom samene og storsamfunnet», skrev Harald Stanghelle i Aftenposten nylig. Stanghelle har over tid engasjert seg i samiske spørsmål. Men at det i minst like stor grad brygger opp samer imellom, virker det ikke som om han fått med seg. Det er rart, men det er også helt typisk.

Journalistene følger ikke med. 20. oktober 2021 åpnet det niende Sametinget i Karasjok. Sametinget er et folkevalgt parlament der alle medlemmer av sametingets valgmannstall kan stemme. Dette er den viktigste institusjonen for samepolitisk arbeid.

Men de riksdekkende mediernes reportasjer fra åpningen speilet ikke viktigheten, maktkampen eller politikken.

I den grad de var til stede i det hele tatt,

Rikspressen nøyer seg i all hovedsak med den vanlige stereotypien: storsamfunn mot minoritet. Nordmenn mot samer. Overgriper mot offer. Makt mot maktesløs.

Fakta. Medierevisjonen

Medierevisjonen er en spalte for mediekritikk.

Spaltister er **Kjersti Thorbjørnsrud, Jan Arild Snoen** og **Anki Gerhardsen**.

var det festen de løftet frem. Dagsrevyens innslag var preget av glede, feiring og samhold. Som en slags variant av 17. mai. At det hadde foregått et valgskred, kom ikke frem noen steder. Det faktum at partiet Nordkalottfolket hadde økt fra to til hele ni mandater, ble ikke nevnt.

Nordkalottfolket er nå nest største parti med over halvparten så mange representanter som Norske Samers Riksforbund (NSR), som ligger i tet. Det er altså en svært oppsiktsvekkende utvikling med potensielt store politiske konsekvenser.

Intern motbevegelse. Nordkalottfolket har nemlig helt andre perspektiver enn NSR, som med to unntak har sittet med presidenten siden Sametinget ble etablert i 1989.

De er dypt uenige i svært viktige spørsmål. Der NSR kjemper for økt samisk eierskap til land og vann i Finnmark, sier Nordkalottfolket nei. De understreker at Finnmark bebos av flere folk, og at ressursene må være tilgjengelige for alle. De er kritiske til identitetspolitikk, de er næringslivsvennlige, positive til havbruk, åpne for gruvedrift og utvikling, og de mener sjøsamenes interesser er blitt systematisk neglisjert til fordel for reinnæringen.

I tiden som har gått etter sametingsvalget, har Nordkalottfolkets medlemstall fortsatt å øke markant. Og det har også den politiske temperaturen på Sametinget. Sist onsdag var det avstemning. Spørsmålet som var oppe til votering, handlet om hvorvidt alle samer er gode nok samer.

Nesten alle i Finnmark er samer. For å kunne påvirke samisk politikk internt må man være same. Det er bare det at det ikke skal så mye til. Har du én eneste oldefor-elder som hadde samisk som morsmål, er du genetisk sett kvalifisert til å melde deg inn i valgmannstallet. Det betyr at størstedelen av Finnmarks befolkning, kanskje så mange som tre fjerdedeler, er samer. De må riktignok i tillegg føle seg som samer for å få adgang, men følelser er en lite kontrollerbar størrelse.

Sametingets valgmannstall har økt kraftig de siste årene. Kanskje fordi det er blitt fint å erkjenne sin samiske identitet. Men kanskje også fordi det handler om å skaffe seg en mulighet til å påvirke politikken i nord. Mesteparten av Nord-Norge og hele Finnmark er reindriftsareal. Interessekonfliktene står i kø, og de aller fleste samer driver med alt annet enn reindrift.

Før, da hverdagen på Sametinget var mer konsensuspreget, ble alle innmeldinger i valgmannstallet møtt med glede. Jo flere, jo bedre.

Nå er det tydelig politisk strid, og fornøyelsen er blitt mer blandet.

Mot opposisjonens stemmer har Sametingets flertall vedtatt å granske om alle innmeldte samer er ekte. Som en slags omvendt skallemåling altså, og det møter naturlig nok sterke reaksjoner.

Hvem bryr seg? Men alt dette er det nesten bare samiske medier som skriver om. Rikspressen nøyer seg i all hovedsak med den vanlige stereotypien: storsamfunn mot minoritet. Nordmenn mot samer. Overgriper mot offer. Makt mot maktesløs.

Det føles sikkert som en god journalistgjerning. Som en tidsriktig botsøvelse etter den stygge fornorskningspolitikken.

Det er bare det at virkeligheten er betydelig mer komplisert.

Sametingspresidenten snakker ikke på vegne av et samlet folk. Og det er alle journalister som skal dekke samiske spørsmål, nå nødt til å sette seg inn i.

Deler av dette innlegget er tidligere publisert i et essay i Samtiden.

Kort sagt

Viktig med kunnskap om senfølger etter covid-19

I et debattinnlegg i Aftenposten 7. mars etterlyser økonom og long covid-syk Marit Stafseth økt kunnskap og oppmerksomhet om pasienter med langvarige symptomer etter covid-19.

Folkehelseinstituttet (FHI) prioriterer arbeidet med senfølger etter covid-19. Vi har etablert en egen gruppe som følger med på resultater av ny forskning. Det er publisert oppdaterte kunnskapsoversikter om tematikken siden januar 2021.

Det publiseres mange artikler av varierende kvalitet innen senfølger etter covid-19. En av utfordringene er at det ikke finnes en entydig definisjon av tilstanden. Studiene som har undersøkt forekomst av senfølger etter covid-19, viser sprikende tall, avhengig av hva og hvordan man har målt og hvor lang tid som har gått etter at man var smittet. FHIs oppgave er å presentere et helhetlig bilde med utgangspunkt i forskning som er gjennomført på en tillitvekkende måte.

Det er behov for mer kunnskap om senfølger etter covid-19, men vi vet noe:

Det kan være en tung belastning å bli rammet av covid-19, men vi vet også at de fleste gjenvinner kreftene med tiden. Omikronvarianten av viruset forårsaker mildere sykdom og reduserer sannsynligvis risikoen for senfølger. Nye og bedre behandlingsmetoder og vaksinasjon gir mildere sykdomsforløp, noe som sannsynligvis bidrar til en ytterligere reduksjon i forekomsten og belastningen av senfølger.

Vi mener det er viktig at symptomer tas på alvor og vurderes, og at helsetjenesten har gode tilbud for å utrede og følge opp pasienter med senfølger etter covid-19.

Jan Frich,
områdedirektør,

Signe Flottorp,
forskningssjef,

Jan PW Himmels,
seniorrådgiver,

Folkehelseinstituttet

Vi vet at de fleste gjenvinner kreftene med tiden